

Wat het kind zelf kan, hoef je hem niet te leren

Interview met Paul Meuwese

René Berends

In het voorjaar zal Paul Meuwese bij de Algemene Leden Vergadering (ALV) afscheid nemen. Hij is dan maar liefst twintig jaar bestuurslid geweest van de Nederlandse Dalton Vereniging, waarvan de laatste tien jaar ook als penningmeester. De hoogste tijd dus om eens met hem terug te kijken op een boeiende en rijke carrière.

Arm in arm

Paul komt uit een Amsterdamse onderwijsfamilie. Zijn vader was onderwijzer en later leraar wiskunde op een mulo, zijn moeder onderwijzeres. Toen zijn ouders verkering kregen en ze een keer op straat arm in arm gespot werden, werden ze op hun school vermanend toegesproken. De verkering zette desondanks door. Er werd getrouwd en het gezin kreeg een huis aan de Linnaeushof in de Amsterdamse Watergraafsmeer. In de buurt verrees een katholieke kerk, een nonnenklooster en een katholieke school. En in de tijd van de verzuiling, waarin Paul groot werd, was het vanzelfsprekend dat het jonge gezin Meuwese haar boodschappen deed bij de katholieke melkboer en de katholieke groenteboer. Paul ziet op 25 april 1947 het levenslicht en na hem worden er nog drie jongens geboren.

Verschillende achternamen in één gezin

"Mijn vader was pas 39 jaar, toen hij overleed aan complicaties bij een operatie aan nier- en galstenen," vertelt Meuwese. "Ik was toen 8 jaar!"

Zes jaar later sterft ook een tante, een zus van zijn moeder. "Er waren nu twee éénoudergezinnen in de familie. Niet verwonderlijk dus, dat daarna mijn moeder en mijn oom een relatie kregen." Paul verhuist naar Zeist, waar zijn oom een accountantsbedrijf heeft. "Ik kreeg er ineens heel wat broers en zussen bij. Mijn oom en tante hadden namelijk acht kinderen!" Van de twaalf kinderen is Paul de derde in de rij. "De kinderen zaten qua leeftijd dicht op elkaar. Er zijn er twee die maar 29 dagen van elkaar schelen," glimlacht Paul. "Dat ik broers en zussen had met een andere achternaam heeft nog wel eens tot hilarische situaties

geleid. Als mensen zich wel eens bij mij in vertrouwen beklagden, zei ik wel: 'Dat is wel een broer van mij, hoor!' Men keek mij dan vol onbegrip aan.

Het 'uicollège'

"Het was een lastige periode. Ik ben nog op een internaat geweest, maar dat was geen succes. Ik had last van heimwee. Daarna doubleerde ik in Amsterdam de zesde klas. Vervolgens ging ik nog een jaartje naar het Sint Nicolaaslyceum. Dan volgt de verhuizing naar Zeist. Ik was een puber en was al zes jaar de oudste in huis. Nu had ik ineens een paar kinderen boven me." Paul gaat naar het Constantijncollege en werd bestierd door de paters van de orde der Kruisheren. Het gebouw in Amersfoort had enigszins een oosterse uitstraling met uivormige torens. Vandaar dat het het 'uicollège' genoemd werd. "Daar begon ik weer in de eerste klas."

48 kinderen in een combinatieklas derde- vierde klas (groep 5-6)

Na vier jaar gymnasium maakt Paul de overstap naar de Sint Jozefkweekschool.

"In 1970 kreeg ik mijn eerste baan op de Sint Paulusschool in Zeist. Ik begon daar met 48 kinderen. Het was een klassikale school. De enige differentiatie was die van de combinatieklas. Ik heb wel een bijzondere leerling in mijn klas," glimlacht Paul. "Sigrid Kaag, de huidige minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking."

Paul blijft er maar liefst 26 jaar. Hij wordt na een aantal jaren adjunct en later ook directeur van de school.

Bij toeval in contact met dalton

"In 1994 wordt de Wet Toerusting en Bereikbaarheid aangenomen," vertelt Meuwese. "Kleinere scholen moesten fuseren. Er bleven in Zeist maar drie katholieke basisscholen over. Ik viel af. Er waren directeuren met meer dienstjaren. Het jaar daarop word ik door mijn bestuur gevraagd of de Sint Nicolaasschool in Doorn niks voor me was, een daltonschool in oprichting! Dalton moest de school redden. We zaten op de opheffingsnorm van 89 leerlingen."

"Op de kweekschool stond er misschien een halve pagina in het pedagogieboek over daltononderwijs. Nu werd ik gegrepen door het gedachtegoed en de pragmatische aanpak. In 1997 zijn we gevisiteerd

Paul Meuwese. Beeld: Martijn Bakker

door Han de Bruin en Lydia Wolbers. Het proces doet de school goed. Het aantal leerlingen is inmiddels verdubbeld en stabiel."

Je maakt er toch geen daltonschool van?

"Op enig moment zei mijn bestuur dat ze me als interim nodig hadden op de Valkenheuvelschool in Driebergen. Ik heb toen de twee scholen een tijd gecombineerd, maar uiteindelijk ben ik uit Doorn vertrokken."

De collega's in Driebergen vroegen me wel: 'Je maakt van onze school toch geen daltonschool, hè?' Ik heb toen geantwoord: 'neuh...', maar ben wel met ze een traject ingegaan om kinderen meer zelfstandigheid en vrijheid te geven, zonder het woord 'dalton' te noemen. Uiteindelijk is de school toch ook een daltonschool geworden."

In zijn laatste jaren, van 2006 tot 2010, heeft Meuwese een bovenschoolse functie gehad. Er waren bij het bestuur verschillende scholen waar nieuwbouw of een grote verbouwing plaats moesten vinden. Paul heeft die processen bij verschillende scholen begeleid.

Gevraagd voor het NDV-bestuur

In 1997 werd Paul door Leo Cuijpers gevraagd om samen met Lucy Kikkert en Peter Zweers de regio Midden-Nederland nieuw leven in te blazen. "Het jaar daarop kwam Leo weer langs, nu met de vraag of ik hem in het NDV-bestuur wilde opvolgen. De aanstelling werd vervolgens op 24-3-1999 door de ALV bezegeld, komend voorjaar dus 20 jaar geleden!" In de tijd als bestuurder heeft Meuwese de vereniging zien groeien. "Er waren 150 daltonscholen toen ik aantrad, nu zijn dat er 350!"

Die groei vroeg ook om een groei in professionaliteit van het bestuur. De VBS heeft daarom het ambtelijk secretariaat overgenomen. "Toen ik in 2008 penningmeester werd, zaten we middenin de transitie van uitvoerend penningmeesterschap naar een meer controlerend penningmeesterschap."

Visiteren is een feestje

Meuwese heeft ook als visiteur de professionaliseringsslag van dichtbij meegemaakt. "Het kader voor de visitaties is veranderd, verbeterd en verdiept. Het is mooi dat de insteek nu is om teams voldoende vrijheid te geven. Als visiteur mag ik wel wat vinden van wat we op een school te zien krijgen. Maar we hebben geleerd te beseffen dat het niet onze school is. Het gaat erom dat teams zelf weten welke kant ze op willen. Scholen hebben zich de afgelopen decennia enorm ontwikkeld. Men is veel bewuster bezig met hoe daltononderwijs er bij hen uit moet zien! Scholen kunnen zichzelf daardoor goed een spiegel voorhouden. Dan is visiteren makkelijk en echt een feestje." Op 10 april 2018 heeft Paul officieel zijn laatste visitatie gedaan. "Toch hebben ze me voor nog een visitatie gevraagd. Wordt dat dan echt mijn laatste?"

Spaarzaam en zuinig met je tijd omgaan

Paul Meuwese is een grote, rustige en bedachtzame man. Maar hij bruist nog van energie. "Het is wel verstandig om er een keertje mee op te houden, maar ik beleef nog veel plezier aan de contacten met mijn daltoncollega's. Pensionado's als ik hebben meer tijd. Mensen die nog volop betrokken zijn bij een school moeten efficiënt omgaan met hun spaarzame tijd. Dat begrijp ik maar al te goed."

Dat is ook de reden waarom Paul de afgelopen jaren een flink aantal daltoncongressen heeft helpen voorbereiden en ook de reden waarom hij bijvoorbeeld in de redactieraad zit van de publicaties van het lectoraat. Al met al kost dat veel tijd.

Leiden waar het moet, begeleiden waar het kan

In de afgelopen twee decennia heeft Meuwese het daltononderwijs ook inhoudelijk zich zien ontwikkelen. "De 'oude' principes waren ingebakken. Het heeft daarom even geduurd voordat de nieuwe kernwaarden in de vereniging gemeengoed werden." De toevoeging van reflectie en effectiviteit als kernwaarden ziet hij als de belangrijkste inhoudelijke ontwikkeling uit zijn tijd als bestuurder. "Dat we nu over vijf kernwaarden praten, heeft de praktijk van het daltononderwijs verrijkt. En ja, er zijn nog steeds scholen die zeggen 'dat doen wij ook', en ja, ook andere scholen werken aan zelfstandigheid, samenwerken, vrijheid in gebondenheid en reflectie, maar het is dan toch nooit zo gestructureerd, doelbewust en doelgericht, geïntegreerd en in samenhang als op onze daltonscholen."

Als NDV'er ben ik ook blij met effectiviteit als kernwaarde. Je pakt geen klauwhamer om een klein spijkertje in een plank te slaan. Het is veel effectiever om dat met een kleiner hamertje te doen. Het gaat steeds om het effectief inzetten van de juiste middelen. Dalton staat voor brede vorming. Als we dat omarmen moeten we vervolgens in de onderwijskunde en de didactiek te rade om te onderzoeken hoe we die brede vormingsdoelen effectief en efficiënt kunnen bereiken. Volgens Meuwese hebben we daar wel kaders, maar geen regels voor nodig. "Ik moest in mijn tijd op school uitleggen, dat dalton niet een vorm van 'vrijheid blijheid' inhoudt. We weten nu veel beter dat 'als ik me vrijheid permitteer, ik ook verantwoordelijk te werk moet gaan'. Als we ons dat beseffen is er zoveel ruimte! En dan weten we ook dat we met kinderen het gesprek aan moeten gaan. Dan geldt: Leiden waar het moet, maar vooral ook begeleiden waar het kan! Als leraren los durven laten, dan wordt het leven zoveel leuker. Ze hoeven, volgens mij, echt niet overal met hun neus bovenop te zitten en bang te zijn om grip en overzicht kwijt te raken. Het eenrichtingsverkeer moet eruit. We moeten wat meer vertrouwen hebben in kinderen. Wat het kind zelf kan, hoeft je het immers niet te leren."